

Висновки

1. Гігієнічна оцінка Генплану м. Чернігова дозволила узагальнити основні актуальні питання та висунути санітарно-гігієнічні вимоги до реалізації основних його положень.

2. Передбачені Генеральним планом планувальні рішення визначають соціально-економічний розвиток міста, потребу в об'єктах обслуговування, інженерного забезпечення, а також охорону навколишнього природного середовища.

3. У результаті втілення основних положень Генерального плану санітарно-екологічний стан міста залишається стабільним.

4. Впровадження заходів з оздоровлення міського середовища у містобудівному розвитку з урахуванням рекомендацій санітарно-екологічної ситуації у м. Чернігові і створенню комфортних умов для проживання та відпочинку населення і туристів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Матеріали Генерального плану м. Чернігова. — УДНДІПМ "Діпромісто", 2003.

2. Детальний план території району "Ялівщина". — УДНДІПМ "Діпромісто", 2009.

3. Детальний план території району П'ять кутів у м. Чернігові. — УДНДІПМ "Діпромісто", 2008.

4. Лахно Е.С., Лутохина В.Н. та ін. Гигиена малых и средних городов. — К., 1976.

5. Сердюк А.М., Кіреєва І.С., Черниченко І.О., Вашкулат М.П., Бердник О.В. Методологічні аспекти ранжування промислових міст за еколого-гігієнічними критеріями // Гіг. насел. місць. — 2006. — Вип. 47. — С. 14-20.

6. Сердюк А.М., Кіреєва І.С. Актуальні проблеми гігієни планування населених місць і перспективи їх вирішення. — Зб. тез доп. наук.-практ. конф. "Планування та забудова населених місць: актуальні санітарно-гігієнічні та екологічні проблеми і шляхи їх вирішення". 08-09.11.2007, Київ. — К., 2007. — С. 3-5.

7. Пономаренко А.М. Сучасні проблеми запобіжного санітарно-епідеміологічного нагляду у галузі планування та забудови населених місць. — Там саме. — С. 5-7.

8. Аналіз еколого-гігієнічної та санітарно-епідеміологічної ситуації у Чернігівській області за 2005-2010 роки.

9. Доповідь Державного управління екології та природних ресурсів Чернігівської області про стан навколишнього природного середовища у Чернігівській області за 2010 рік.

Надійшла до редакції 17.10.2011.

Р.В. БОГАТИРЬОВА. "ДЕТЕРМІНАНТИ ЗДОРОВ'Я ТА НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА"

Видавництво "Авіценна", 2011 р. — 448 с.

РЕЦЕНЗІЯ

У монографії виділено три частини.

1. Здоров'я населення — основа національної безпеки.

2. Наукові засади стратегії забезпечення здоров'я нації.

3. Концептуальні підходи до створення ефективної системи забезпечення охорони здоров'я в Україні.

Наприкінці кожної частини наводиться перелік літературних джерел, які цитує автор. Частина перша разом з літературними джерелами становить 310 с., друга — 104 с., третя — 32 с. Загалом автором проаналізовано 350 літературних джерел вітчизняних та зарубіжних вчених та актив державних органів України і ВООЗ.

У першій частині монографії автор акцентує увагу на тому, що здоров'я населення є одним з найважливіших конституційно гарантованих прав людини та об'єктом національної безпеки, базовою складовою людського капіталу та конкурентоспроможності країни. Це новий підхід до реалії життя в Україні, яка крокує до співтовариства розвинених країн.

Заслужують уваги слова автора монографії щодо здоров'я нації як складової, яка має розглядатись як філософська, соціальна, економічна, біологічна, медична категорії, як об'єкт споживання інвестування капіталу, як індивідуальна і суспільна цінність, явище системного характеру, динамічне, постійно взаємодіюче з оточуючим середовищем, яке, у свою чергу, постійно змінюється.

Богатирьова Р.В. відверто відзначає, що наявна система забезпечення здоров'я та медичної допомоги потребує вдосконалення, можливо, навіть заміни парадигми забезпечення конституційного права людини на життя та здоров'я. Наводить приклади про порушення вимог статті 49 Конституції України та Закону України "Про охорону

дитинства". Зокрема, протягом 2003-2008 років в Україні померло 26 тисяч немовлят, а у 2010 р. — понад 5 тисяч. З кожним роком погіршується стан здоров'я школярів. Через недостатню взаємодію Міністерства охорони здоров'я України та Міністерства освіти і науки молоді та спорту України не забезпечено ефективний медико-педагогічний контроль під час навчального процесу.

Особливу увагу автор монографії приділяє психологічній безпеці людини і суспільства. У цьому аспекті привертає увагу читача до історичної долі українського народу та зміни політичного суспільства, духовності та періоду історичної пам'яті нації. Очевидно, за словами автора, масштаби впливу цих процесів на національну безпеку потребують детального вивчення.

Відсутність позитивного емоційного навантаження на психіку людини зумовлює поступове збільшення негативного психоенергетичного потенціалу, спричиняє деформацію психіки, знижує психічне здоров'я людини. Теоретична психологія визначає кризовий стан як особливо тяжкий (переломний, перехідний) стан людини, що виходить за рамки повсякденного життя і виникає як реакція на будь-які зовнішні або внутрішні причини та обставини, психічні травми.

Водночас, як підкреслює автор, у світі немає загальноприйнятої методології визначення взаємозв'язків людини і довкілля, особливо комплексного впливу факторів середовища на здоров'я населення і людини зокрема, про що свідчать існуючі Резолюції Генеральної Асамблеї ООН. ВООЗ, яка долучилася до реалізації такої стратегії цивілізованого розвитку, визначила, що друга половина XX століття, як і початок XXI, супроводжується небаченим раніше

© Білокриницький В.С.

СТАТТЯ, 2012.

еволюційним розвитком зростання тиску на людину негативних антропогенних чинників. Цей тиск, як встановлено науковцями у багатьох регіонах України, давно досяг ступеня, що погіршує здоров'я населення.

У другій частині монографії автор повертає увагу читачів до наукових засад стратегії забезпечення здоров'я нації, формує нову політику гуманітарної та економічної глобальної безпеки нації, яка базується на науково-методичних засадах стратегії забезпечення здоров'я українського народу.

Автор відзначає, що рівень якості людського капіталу, а не лише економічні спроможності, за умов змін, є вирішальним. Ядром цієї стратегії є людське психічне та фізичне здоров'я. Це дуже своєчасне розуміння державного діяча.

Раїса Василівна проводить історико-теоретичний аналіз досліджень у сфері медицини та організації системи охорони здоров'я з появи перших цивілізацій, які керувалися у своєму житті певними правилами та законами, розбудовували передумови систем з організації охорони здоров'я. У ті часи передача медичних знань здійснювалась у вузькому колі посвячених.

Читач цього розділу книги дізнається про різні етапи розвитку медицини від лікарів-енциклопедистів з Візантії до сьогодення. Автор згадує прізвища відомих грецьких, арабських, китайських, англійських, німецьких, французьких та інших лікарів у розвитку світової медичної науки та практики, прізвища слов'янських вчених, у тому числі українського походження.

Автор повертає увагу читачів до внеску сучасної науки у забезпечення охорони здоров'я, нагадує про здобутки вітчизняної медичної науки, наводить низку законів і указів президента України, відзначає, що незважаючи на створення і впровадження певних технологій (нових фармацевтичних препаратів, способів оперативних втручань) вплив досягнень медичної науки не відображається на показниках здоров'я населення. Автор визнає, що наука нині перетворилася на потужну галузь, яка потребує значних ресурсів, що стають дедалі обмеженішими. Звертає увагу на якість наукової продукції, стан моралі науковця і наукового співтовари-

ства загалом, на якість освіти, яка повинна забезпечувати системний погляд на проблему; доступ до поточної наукової інформації, цільове фінансування. Без урахування вищезазначеного коефіцієнт користі дії витрачених ресурсів суттєво знижується. Різке старіння кадрового складу науковців у нашій країні загрожує медичній науці не тільки зниженням коефіцієнта корисної дії досліджень, а й розривом поколінь, втратою наукових шкіл. Автор визнає, що фундаментальні науки формують основи практичної медицини та підкреслює важливість для медичної науки міждисциплінарних та міжсекторальних досліджень, які, зокрема, виконані науковцями НАН та НАМН України останніми роками. Як приклад наводить розробки науковців медичних та фізико-технічних установ на молекулярному та генетичному рівнях. У результаті розроблено генно-інженерні конструкції для генної терапії діабету, отримано біотехнологічні препарати рекомбінантних цитоксинів людини широкого спектру дії, здійснено розробку однокланцюгових моноклональних антитіл.

Водночас автор визнає, що нині, на жаль, панує комерція, яка випереджає фундаментальну науку. Автор констатує деякі пріоритетні розробки технологій отримання наночастинок та вивчення їхніх властивостей з метою впровадження нових ефективних нанопрепаратів у медичну практику, розробку технології отримання фармакологічного препарату ліпін, що є наноструктурою ліпосом.

Разом з цим автор застерігає, що "завжди є не тільки лицьова сторона медалі, але й зворотна. Поки що ми захопилися позитивними ефектами і забули про те, що обов'язково є також і негативний ефект".

Третя частина монографії присвячена концептуальним підходам до створення ефективної системи забезпечення здоров'я України у XXI столітті. Підкреслено, що система безпечного існування людини не тільки зберегла свою гостроту, а й значно активувалася у зв'язку з новими викликами та загрозами, що набули або набувають глобального характеру.

Автор вважає, що найбільшим прорахунком у процесі кардинальних змін державотворчого рівня стала відсутність досконалої концепції системи забезпе-

чення здоров'я нації, яка б чітко відрізняла сферу охорони здоров'я від системи медичної допомоги. Наполягає на системі чинників профілактичної медицини, системі профілактики захворювань, яка повинна зайняти достойне місце у забезпеченні здоров'я нації і стати основними засадами державної політики з питань національної безпеки, які закладені у 49 статті Конституції України.

У цьому сенсі автор наводить приклади актів створення безпечних умов життєдіяльності, стану здоров'я та відродження населення, стану нинішніх та прийдешніх поколінь, якими має займатися держава і формувати єдину систему з різними формами власності та економічними методами управління. Єдина система має бути як у галузі медичної науки, сфері охорони здоров'я, так і у сфері освіти населення у цьому напрямку, які має забезпечити державна політика. На основі даних літературних джерел та своїх вражень автор наводить шляхи трансформації існуючої системи цивілізації у систему децентралізації та делегування функцій нижчим органам управління. Водночас підкреслює, що значущою проблемою для України є неспроможність забезпечити гарантовані права особи на доступну і якісну медичну допомогу та невідповідність ресурсного забезпечення галузі охорони здоров'я, відсутність рівного, прозорого доступу до медичної допомоги та на процедурі механізму фінансування закладів охорони здоров'я, існування "відомчої медицини" тощо.

Висновок

Актуальність піднятих у монографії проблем сумнівів не викликає. Це перша книга, в якій комплексно розглядаються питання здоров'я людей, стан науки та відношення до них органів влади, які виникли останніми роками. Автор достеменно висвітила ці проблеми в Україні та у світі, навела положення про те, що здоров'я людей — це стратегічний курс та об'єкт безпеки держави, її трудовий та інтелектуальний потенціал, який необхідно берегти. Книга може бути використана як посібник пізнання джерел історії медицини та участі у ній українських вчених.

**В.С. БЛОКРИНИЦЬКИЙ,
м. Одеса.**